

Referanser: MKR 18/17, MKR 24/18.1, MKR 12/20.11

Arkivsak: 17/00097-10

Planer for det videre «Frykt ikke!»-arbeidet (1. gangs behandling)

Sammendrag

På Mellomkirkelig råds (MKR) møte i september 2017 ble «Frykt ikke!»-arbeidet presentert på følgende måte:

«Frykt ikke!» er et langsiktig arbeid for å finne ut hvordan vi kan myndiggjøre oss i møte med frykt og finne veier til håp. «Frykt ikke!» som utsagn er et kall til å være oppreiste mennesker i møte med motløshet, frykt og fravær av relasjoner. Det er dette kallet vi ønsker å løfte fram.

Vi ser at det er mange ting vi er redde for i en verden i stadig endring, og ser at det er et særlig behov for å arbeide med migrasjonsspørsmål og våre holdninger til «de fremmede» i vårt samfunn –og til å skape nye relasjoner–i mangfoldet av mennesker, kulturer og tros- og livssynsuttrykk i Norge.

[...] «Frykt ikke!» er først og fremst et arbeid for å aktualisere håpstema inn i eksisterende, kirkelig arbeid.

Aktualiteten for tema «Frykt ikke!» har ikke blitt mindre siden overskriften ble satt i 2016. Dette arbeidet går til kjernen av kirkens teologi og kirkens arbeid på mange felt. Det er derfor ikke alltid nødvendig å sette merkelappen «Frykt ikke!» på alt arbeidet som gjøres i kirken for å fremme håp og trygghet i møte med «de fremmede». Det er et arbeid kirken aldri «blir ferdig med». Det er også derfor «Frykt ikke!» blir omtalt som «et langsiktig arbeid» som stadig må løftes fram på nytt.

I vedtaket fra september 2017 var det noen konkrete oppfølgingspunkter som gjennomgås i det følgende dokumentet. I forlengelsen av denne korte gjennomgangen bes rådet drøfte og gi innspill til hvordan kirken kan arbeide med dette og relaterte temafelt den kommende rådsperioden.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd har drøftet de tema som «Frykt ikke!»-arbeidet reiser og gir følgende innspill til det videre arbeidet:

-

-

Saksorientering

Bakgrunn

«Frykt ikke!» ble første gang presentert for MKR på møtet 31. mai-1. juni 2016 (MKR 15/16), fulgt opp på møtet 4.-5. oktober 2016 (MKR 32/16) og med andre gangs behandling på møtet 20.-22. september 2017 (MKR 18/17). En omfattende fremstilling av arbeidets forankring i råd og utvalg og i et sammensatt arbeidsutvalg ble gitt på dette siste møtet. Her ble også en handlingsplan for det videre arbeid vedtatt.

Orientering om fremdrift i arbeidet har blitt gitt til rådet på møtene 28.-29. november 2018 (MKR 24/18) og 23.-24. november 2020 (MKR 12/20).

Det følgende er en kort gjennomgang av det arbeidet som er blitt gjort knyttet opp til de forskjellige vedtaks punktene fra møtet i september 2017.

I vedtaket heter det at Mellomkirkelig råd ber sekretariatet på kort sikt å arbeide videre med følgende fem *kursiverte* arbeidsfelt:

Å kartlegge hva som allerede finnes av norsk ressursmaterieell som er aktuelt å bruke i forbindelse med temaet.

Ressursbanken (<https://ressursbanken.kirken.no/>) har de siste årene blitt bygget ut og systematisert. Høsten 2020 ble feltet som ligger til «Frykt ikke!» også kartlagt mer systematisk, og er nå klart til å legges ut under temafeltet XRP (Xenofobi (fremmedfrykt), Rasisme og Populisme).

Å gjennomgå ressursmaterieell, metodikk og kompetanse fra våre søsterkirker og andre kirkelige institusjoner og organisasjoner. Videre også å kartlegge hvordan vi kan samarbeide om dette temaet på tvers av tro og livssyn.

Noe av kartleggingen ovenfor inngår i dette punktet. I tillegg har et folkekirkelig nordisk nettverk for arbeid mot fremmedfrykt, Rasisme og ekstreme uttrykk for Populisme (XRP-nettverk) blitt etablert høsten 2019. Nettverket tar mål av seg å gi gjensidig informasjon og inspirasjon (ressurser) for dette arbeidet. Nettverket har som mål å se det folkekirkelige arbeidet som del av et større samfunnsoppdrag der mange aktører spiller inn.

Av våre søsterkirker i Norden har Svenska Kyrkan i særlig grad lansert større arbeider på feltet: Nettverksarbeidet *Framtiden bor hos oss* (nå også med tilsvarende arbeid under samme overskrift i Oslo bispedømme), Det interreligiøse programmet *En värld av grannar*, og kurs-/utdanningsprogrammene i *Social hållbarhet – fokus Tillit och Demokrati*.

Det nordiske folkekirkenettverket har tilknyttet seg Nordic Safe Cities-arbeidet som springer ut fra et initiativ i Nordisk ministerråd i 2016, og er i dag en stiftelse som eies av partnerne i organisasjonen (<https://nordicsafecities.org/>). Håpet er at Den norske kirkes initiativ kan løftes inn i en større sammenheng for å se kirkelig arbeid på feltet i sammenheng med andre typer arbeid, og å se synergier og få tilbakemeldinger på kirkens initiativ. Det initiativet vi planlegger å gå videre med, er beskrevet i punktet under.

Kartlegging av dette arbeidet i tros- og livssynssammenheng har ikke blitt systematisert. Men på nasjonalt nivå bidrar Den norske kirke til arbeidet i fellesskap med våre dialogpartnere gjennom f.eks. samarbeidet i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn og i våre bilaterale kontaktgrupper.

Fokus på feltet har blitt større i alle deler av samfunnet, og det er i denne sammenheng verdt å nevne både forskningsarbeider på rasisme og fremmedfrykt (HL-senterets arbeid

med bl.a. holdningsundersøkelsene fra 2012 og 2017) og regjeringens ulike handlingsplaner (*Handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion 2020-2023*, *Handlingsplan mot antisemittisme 2016–2020* (forlenget etter 2020) og *Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer 2020-2023*). Alle handlingsplaner har vært behandlet i våre kontaktgrupper og i STL, samt at Den norske kirke har vært med på innspillsrunder i arbeidet med handlingsplanene.

Å gjennomføre en konferanse for erfaringsdeling med utvalgte menigheter på et møte vinteren 2018. Invitere menigheter til å utprøve et samtaleopplegg/tematiske opplegg innenfor eksisterende menighetsarbeid som setter motløshet og frykt på dagsorden – og hvordan vi som kristne og kirke skal respondere på dette og spre håp og fremtidstro. Samtaleopplegg skal ta utgangspunkt i erfaringsdeling og eksisterende ressursmaterieell.

Høsten 2017 gjennomførte Kirkerådet en større spørreundersøkelse blant norske menigheter om hvordan menighetene involverte seg i arbeidet med flyktninger. Det resulterte i rapporten *Menigheten møter flyktninger. Rapport om Den norske kirkes lokale arbeid med flyktninger asylsøkere og migranter* ([Les rapporten her](#)). Som en oppfølging av rapporten ble erfaringskonferansen *Frykt og fellesskap* arrangert på VID i Oslo 6. april 2018.

Fokuset på konferansen var i størst grad på menighetenes mottak av flyktninger. Negative reaksjoner på ankomst av flyktninger var ikke hovedfokus, slik vedtaket fra MKR vektlegger. Konferansen viste derimot at disse tingene – naturlig nok – henger tett sammen. I fortsettelsen vil det være interessant å se om det gir mening å fokusere mer ensidig på fremmedfrykt som utfordring for menighetenes arbeid, særlig nå som ankomstene av flyktninger har gått så dramatisk ned.

Inspirert av denne konferansen – som i stor grad var en presentasjon og idédeling av menighetenes tiltak for å møte flyktninger og innvandrere i lokalsamfunnet – skal MKR på nasjonalt nivå tilrettelegge for en arbeidsgruppe bestående av «prosjektmenigheter» med arbeid innen feltet fremmedfrykt, rasisme og populisme. Formålet er å utvikle arbeid og dele erfaringer med hvordan kirken kan etablere «trygge rom» (Safe havens) i lokalsamfunnet. I «trygge rom» kan folk i lokalsamfunnet og menigheten møtes for å samtale om kontroversielle tema uten å risikere å bli satt i bås. Dette var et ønske fra både Ungdommens kirkemøte (UKM) og også fra vårt nordiske kirkenettverk. Målet med slike «trygge rom» er økt kunnskap, meningsutveksling ansikt til ansikt i nærmiljøet og deling av tanker og følelser rundt kontroversielle tema i tiden. Både det folkekirkelige nettverket i Norden og Nordic Safe Cities-nettverket er tenkt brukt for å sette menighetenes arbeid inn i en større samfunns sosial og internasjonal sammenheng.

Vi ser at det er nødvendig å avgrense arbeidet, og at det er et særlig behov for å arbeide med spørsmål knyttet til migrasjon og det flerkulturelle samfunnet. Samtidig er det aktuelt å også arbeide med frykt i møte med klimaendringer. Disse to temaområdene kan knyttes sammen.

Fokuset på FNs bærekraftsmål har i svært stor grad blitt fremmet av kirkesamfunn i hele verden og i Norge. Det er her særlig relevant å nevne to tiltak de siste årene som ser helhetlig på spørsmål om rettferdighet og bærekraft – og som også har noen koblinger til spørsmål om håp i en tid med store endringer:

1. *Bærekraftsboka. FNs bærekraftsmål i lys av kristen tro* (2018: <http://bærekraftsboka.no/>)
2. Rettferdskonferansen 2019 og 2020 (<https://rettferdskonferansen.no/>)

Å igangsette arbeid med «de vanskelige bibeltekstene» sett i sammenheng med håpstekstene i Bibelen.

Et spennende resultat av de første arbeidsmøtene om «Frykt ikke!» er Kristin Joachimsens (professor i Det gamle testamentet ved MF) artikkel i Kirke og Kultur: *Ikke bare fremmed, flyktning og gjest. Fortellinger om gjestfrihet, frykt og migrasjon* (2019:2).

Videre har Ungdommens kirkemøte lagt vekt på dette punktet i UKM 8/18 Frykt ikke? Kirkens møte med fremmedfrykt ([Les her](#)).

Likevel er det dette punktet som i minst grad kan sies å være fulgt opp i tiden etter vedtaket i 2017. Bruk av bibeltekster er alltid relevant, og vi ser tydelig at bl.a. tekstforståelse ligger til grunn for biskopenes siste uttalelse om kristensionisme.

Det er ønskelig at MKR vurderer i hvilken grad et slikt arbeid med bibeltekster videreføres på et eller annet vis for rådsperioden.

Annet arbeid med temafeltet «Frykt ikke!» fra de siste årene

Kirkelig arbeid de siste tre årene siden vedtaket i MKR i september 2017, har utallige eksempler på arbeid som på en eller flere områder adresserer fremmedfrykt og rasisme fra et kirkelig ståsted. Det er nærliggende å nevne uttalelsen fra Kirkemøtet i 2018: «Vis gjestfrihet!».

Det er også verdt å merke seg at arbeidet med fremmedfrykt, rasisme og (høyre-) populisme i Den norske kirke også har blitt gjort til gjenstand for forskning. I 2020 kom Hannah Strømmen og Ulrich Schmiedel med boken *The Claim to Christianity: Responding to the Far Right* (SCM Press, 2020), der de analyserer flere europeiske kirkers respons på høyrepopulisme. Et kapittel er viet Den norske kirkes respons gjennom ressursmateriellet «Sier vi» og arbeidet med tema i Den norske kirke, slik det bl.a. blir presentert i et temanummer av Nytt norsk kirkeblad (NNK), nr. 6, 2018. Dette er interessant og oppløftende lesning, men gir også noen utfordringer til kirkene som er verdt å ta på alvor.

Fra rådets behandling i 2017 kommer det fram i momentene fra samtalen at: «Det er positivt at «Frykt ikke!» er så sterkt koplet til MKRs internasjonale og økumeniske arbeid.» Fokus på temafeltet har i lys av trender i samfunn i hele verden og den politiske utvikling over år også fått økende oppmerksomhet i kirker over hele verden. Så også i økumeniske organisasjoner Dnk er en del av:

- I 2018 ble *World conference on xenophobia, racism, and populist nationalism in the context of global migration* arrangert i et samarbeid mellom Kirkenes verdensråd (KV) og *the Pontifical Council for Promoting Christian Unity* (Den katolske kirke). Sigrud Flaata representerte Dnk på konferansen, som resulterte i et sterkt og interessant [sluttdokument](#).
- I november 2020 bestemte eksekutivkomiteen i KV å introdusere egen programaktivitet på feltet rasisme: [Les her](#). Se også øvrige ressurser hos KV [her](#).
- Konferansen av europeiske kirker (KEK) har et pågående arbeid i temagrupper, der Sigrud Flaata er Dnks bidragsyter i temagruppen «Democracy, Education and Diversity» med et eget fokus på populisme og diversitet. Se bl.a. [dette](#).
- I tillegg har både Det lutherske verdensforbund (LVF) og Churches Commission on Migrants in Europe (CCME) og Conference of Protestant Churches in Europe (CPCE) hatt arbeid og lansert ulike ressurser knyttet til fremmedfrykt og populisme de siste årene.

I tillegg til arbeid som er nevnt ovenfor – og alt som gjøres som en del av MKRs ordinære arbeid (som del av nettverk, i samarbeidsrelasjoner, som oppfølging av offentlige initiativ, osv.), er det verdt å særskilt nevne følgende tiltak som kan settes i sammenheng med «Frykt ikke!»:

- En bok om Norge, kirken og populisme er under arbeid med flere sentrale kirkelige aktører som bidragsytere (Sven Thore Kloster, Sturla Stålsett og Kristin Graff-Kallevåg er redaktører). Boken er ventet å bli utgitt høsten 2021.

- En samarbeid mellom Mellomkirkelig råd og HL-senteret har pågått over lengre tid. Samarbeidet er særlig fokusert på spørsmål som vedrører MKRs relasjon til Det Mosaiske Trossamfunn i Norge og vårt arbeid mot antijudaisme og antisemittisme.
- I forlengelsen av punktet over er det igangsatt en prosess for å nedsette en arbeidsgruppe sammen med Bispemøtet som skal gjennomgå flere av de utfordrende spørsmålene om Dnks forhold til jødene og Dnks arbeid mot antijudaisme og antisemittisme.
- Kirkerådet behandler saken om migrantmenigheter og migranter på sitt første møte i år. Dette er bl.a. en oppfølging av et sentralt samtalepunkt fra MKRs møte i september 2017: «Det ble etterlyst at samarbeidet med migrantmenighetene bør komme enda tydeligere fram i oppfølgingspunktene.»
- Kirkerådet har ansatt en jurist for å arbeide med spørsmål om migrasjon, flyktninger og asylsøkere. Denne kompetansen vil komme godt med også på dette feltet – og da særlig på spørsmål om juridiske forpliktelser, innvandring, flyktninger og fremmedfrykt.

Spørsmål til samtale i rådet:

- På hvilken måte skal kirken relatere seg til siste årets fokus på «#BlackLivesMatter»-bevegelsen og avleggere av den i Norge?
- På hvilken måte skal kirken ordlegge seg i sitt engasjement i disse spørsmålene? I hvor stor grad er det nødvendig å gjøre bruk av bibelske motiver og teologisk språk?
- Hva gjør vi med de «vanskelige» bibeltekstene – og hvordan forstår vi tekster fra Det gamle testamentet i en jødisk-kristen kontekst?
- Hvordan adresserer vi rasisme i egne kretser (enkeltpersoner i menigheter, miljøer tilknyttet Den norske kirke, osv.)?
- Hva gjør vi allerede i vårt arbeid for å promotere tillit, motstand og demokrati?
- Hvordan forholder vi oss som kirke (f.eks. i vår forkynnelse) til begreper som «strukturell rasisme», «institusjonell rasisme», «internalisert rasisme» og «white fragility»/«hvit skjørhet»? (Her særlig sett i relasjon til minoriteter i landet vårt som samer, kvener, skogfinner, romer/romani, jøder, ulike innvandringsgrupper, religiøse minoriteter, osv.)
- Hvordan balanserer vi selvkritikk og selvidentitet på en konstruktiv måte?
- Hvordan ivaretar kirken sin profetiske røst på dette feltet i samfunnet og overfor (politiske) beslutningstakere?
- Hvordan bruker Den norske kirke KVs arbeid og ressurser i nasjonal, regional og lokal sammenheng? (Herunder: Hvordan bruker vi f.eks. [uttalelsen fra Romakonferansen i 2018.](#))

Økonomiske/administrative konsekvenser

I tillegg til eksisterende administrative ressurser på Kirkerådet er det satt av midler i Kirkerådet og Bispemøtet til oppfølging av arbeidet med Dnks forhold til jødene (historisk, teologisk og bilateralt) og arbeid mot antijudaisme og antisemittisme. Dette dreier seg om midler til bokprosjektet beskrevet ovenfor, seminarer (og kanskje videre- og etterutdanningskurs for prester) og andre aktiviteter knyttet til arbeidet.